

Kampen om Marknadsekonomisk Status

En fallstudie av Kinas vädjan till EU om marknadsekonomisk status och frågans effekter på relationerna mellan EU och Kina

Abstract

Since the opening of the Chinese borders in 1978, China has transformed in an unprecedented fashion. Constant economic reforms have converted the economy from a planned to a “socialist” market economy. Membership in the WTO has intensified China’s foreign trade and also integrated China in the world economy. Nonetheless, denial of Market Economy Status (MES) from its largest trading partner, the EU, constitutes a great challenge. Treatment of China within the EU as a Non-Market Economy allows the EU to enforce extensive antidumping measures against Chinese exports. This is very frustrating to China, who considers the use of antidumping as protectionism as well as discrimination because the EU, from a Chinese perspective, disregards China’s economic reforms toward a market economy. The EU argues that it has denied China MES because China is yet to implement further liberalizing reforms before it can be awarded such a status. As this thesis will show, China has implemented significant reforms in compliance with WTO provisions. The thesis will also show that the effects of the EU’s lack of concession in this regard could be extensive – economic decrease causing social instability in China and disturbance of the EU-China joint objective for Strategic Partnership being the most significant.

Nyckelord: EU, Kina, WTO, Marknadsekonomisk status, Antidumping
Antal ord: 10 471.

Innehållsförteckning

1	Inledning	2
1.1	Problemformulering.....	2
1.2	Syfte och frågeställning	3
1.3	Avgränsningar	3
2	Metod.....	5
2.1	Motivering för val av fall.....	5
2.2	Material.....	5
2.3	Varför enstaka fallstudie?.....	6
2.4	Operationalisering	7
2.5	Validitet, reliabilitet och intersubjektivitet.....	8
3	Teori	10
3.1	Globalisering	10
3.2	Institutionalisering.....	11
3.3	Internationell handelspolitik och internationell politisk ekonomi.....	11
4	Bakgrund	13
4.1	WTO	13
4.2	EU:s handelspolicy i WTO.....	14
4.3	Kinesisk modernisering och inträde i WTO	15
5	MES-ramverket.....	18
5.1	EU och Kina – Ett strategiskt partnerskap?.....	18
5.2	Kinas vädjan om MES.....	19
5.3	EU:s vägran att erkänna Kina MES.....	21
5.4	Antidumpningsavtalet.....	22
5.5	Antidumpningsavtalets effekter.....	23
6	Analys och slutsatser.....	25
6.1	WTO och kinesisk handelsliberalisering.....	25
6.2	Europeisk-kinesiska handelsrelationer och MES-ramverket.....	26
7	Referenser	29

1 Inledning

Sedan Kina 1978 öppnade sina gränser för omvärlden har det genomgått en så stor omvandling att det är knappt igenkännligt. Kinas ekonomiska reformer har i globaliseringens tidsålder medfört omfattande komparativa fördelar, då tillgången till billig arbetskraft har lett till en betraktelse av Kina som ”the workshop of the world”. För att upprätthålla en konstant ekonomisk tillväxt har Kina varit tvunget att genomföra betydande strukturomvandlingar, nämligen övergången från planekonomi i riktning mot marknadsekonomi. Framförallt har dessa strukturomvandlingar stimulerat en övergång från tung industri till lättare tillverkningsindustri, inom vilken den största delen av Kinas exportindustri verkar. I samband med övergången från isolering till öppenhet har Kina även utvecklats vad gäller nya former av interaktion och samarbete. År 2001 blev Kina medlem i Världshandelsorganisationen (WTO). Detta medlemskap har möjliggjort en starkare integrering i världsekonomin och fördjupat Kinas utrikeshandel avsevärt.

Ledarna i Peking har sedan början av de ekonomiska reformerna haft för avsikt att reformera den kinesiska ekonomin, men inte att demokratisera Kina. Som en följd av de ekonomiska framgångarna har ledarna i Kina stärkt sin ställning, vars legitimitet förefaller grundas på en fortsatt stark ekonomisk utveckling. Detta verkar inte ställa till med stora bekymmer under den närmast förutsebara framtiden, men det finns utmaningar som kan sätta deras framtid på spel. En av de största utmaningarna för Kina är avsaknaden av marknadsekonomisk status (MES) från omvärlden. Detta trots omfattande ekonomiska reformer, som Kina anser har uppnått en socialistisk marknadsekonomi. Avsaknaden av marknadsekonomisk status riskerar att få långtgående konsekvenser för Kina som följd av dess handelsberoende, men även för omvärlden som ett resultat av Kinas växande betydelse i världsekonomin.

1.1 Problemformulering

Kinas ekonomi är väldigt handelsberoende och framtida ekonomisk tillväxt förefaller i hög grad vara beroende av en fortsatt hög export. Kinas största handelspartner, EU, har hittills vägrat att tillerkänna Kina marknadsekonomisk status. Detta får implikationer för Kina då det inom ramen för internationell handel görs åtskillnad mellan länder med och utan marknadsekonomisk status. Därmed har Kina inte kunnat handla på lika villkor som erkända marknadsekonominer, något som WTO-medlemskapet inte har förändrat. En misstro mot Kina grundar sig på misstanken att den kinesiska staten manipulerar exportpriser till en alltför låg nivå, så kallat dumpning. Detta har inneburit att kinesiska exportföretag, ofta trots bristfällig bevisning, ålagts omfattande

antidumpningsmarginaler i form av extra tullavgifter. Kina anser att antidumpningsmarginalerna är ett stort problem, då det trots år av ekonomiska reformer nekats marknadsekonomisk status. Det möjliggör fortsatt handelsdiskriminering och, enligt kineserna, protektionism från omvärlden. Detta kan jämföras med att EU har tillerkänt Ryssland, en mindre ekonomiskt betydelsefull aktör, marknadsekonomisk status. Nekandet av marknadsekonomisk status har också inneburit att Kina uteslutits från viktiga toppmöten såsom exempelvis G7 och G8, där Kina, som en av världens största ekonomier, har möjlighet att påverka. Som följd av Kinas höga exportberoende kan denna utveckling få omfattande negativa effekter på Kinas ekonomiska utveckling, vilket i förlängningen riskerar att orsaka såväl inre som yttre instabilitet och medföljande konflikt.

1.2 Syfte och frågeställning

Genom en kombination av beskrivande och förklarande fallstudie ska denna uppsats bedriva en effektanalys, det vill säga att utförligt undersöka konsekvenserna av EU:s nekande av kinesisk marknadsekonomisk status. Mer precist är den förklarande ambitionen att undersöka varför EU vägrar att tillerkänna Kina marknadsekonomisk status, medan den beskrivande ambitionen är att undersöka konsekvenserna av avsaknaden av marknadsekonomisk status för europeisk-kinesiska relationer. Uppsatsen avser därför besvara följande frågeställningar:

- Varför är EU inte beredda att tillerkänna Kina marknadsekonomisk status?
- Vad får EU:s nekande av kinesisk marknadsekonomisk status för konsekvenser för Kina, såväl som för EU och de bilaterala handelsrelationerna?

1.3 Avgränsningar

Utgångspunkten för denna uppsats är ur ett europeiskt-kinesiskt perspektiv, varför fokus ligger på att förklara EU:s hållning i frågan om kinesisk marknadsekonomisk status och vilken inverkan frågan har på relationerna mellan EU och Kina. Jag kommer inte att ge en detaljerad beskrivning av enskilda EU-länders bilaterala relationer med Kina eller redogöra för enskilda länders åsikt i frågan om kinesisk marknadsekonomisk status. Emellertid kommer åtskillnad göras mellan Nord- och Sydeuropa, vars skilda handelspolitik skapat skilda inställningar om hur EU ska förhålla sig i frågan om kinesisk marknadsekonomisk status. Vidare kommer jag endast att behandla handelsrelationerna mellan EU och

Kina. Detta eftersom att det möjliggör en mer detaljerad beskrivning av frågan om marknadsekonomisk status, vilket ligger i centrum för denna uppsats.

Frågan om Kinas marknadsekonomiska status drivs i stort sett inom ramen för WTO. Följaktligen är WTO, som institutionell ram för det multilaterala handelssystemet, den institution som behandlas i uppsatsen. Fokus kommer ligga på WTO:s regelkomplex för varuhandel (GATT) och WTO:s antidumpningsavtal – två områden som är av central betydelse för denna uppsats. De är centrala av den anledning att antidumpningsprocesser i huvudsak handlar om dumpning av priser vid export och import av varor. Vidare kommer WTO:s regelkomplex för tjänster (GATS) och immaterialrätt (TRIPS) att nämnas kort för att utvärdera om Kinas ekonomiska reformer är i enlighet med EU:s krav såväl som Kinas WTO-åtaganden från 2001.

2 Metod

2.1 Motivering för val av fall

Det finns fyra principer och kombinationer enligt vilka man kan välja fall vid en förklarande fallundersökning. Dessa är antingen att välja tunga och betydelsefulla fall, att välja fall med variation, att välja generaliserbara fall eller att välja fall för att komplettera extensiva resultat (Teorell & Svensson 2007 s. 222). Jag anser att mitt fall är tungt och betydelsefullt, eftersom att frågan om kinesisk marknadsekonomisk status är väldigt aktuell och en av de största frågorna mellan EU och Kina idag. Denna fråga belyser ett viktigt perspektiv på Kinas handelsrelationer med EU och visar EU:s makt som handelsauktoritet. Kinas avsaknad av marknadsekonomisk status är ett slående exempel på detta. Därmed anser jag att detta fall uppfyller såväl de utom- som inomvetenskapliga kriterierna. Det utomvetenskapliga kriteriet ställer krav på ämnets relevans för omvärlden och att det ska vara betydelsefullt ur ett ekonomiskt, politiskt eller socialt perspektiv. Det utomvetenskapliga kriteriet fungerar som ett tilläggskrav till det inomvetenskapliga, som innebär att uppsatsen ska eftersträva kumulativitet. Med andra ord ska uppsatsen ge bidrag till hittillsvarande forskning (Teorell & Svensson 2007 s. 19). Jag anser att denna uppsats uppfyller det utomvetenskapliga kriteriet genom att ämnesvalet har en stor relevans och är betydelsefullt ur såväl ett ekonomiskt som ett politiskt perspektiv. Detta eftersom att jag undersöker internationella handelspolitiska faktorer, såsom utlandshandel och protektionism, samtidigt som jag undersöker maktförhållanden mellan EU och Kina. Vidare är ämnesvalet betydelsefullt ur ett socialt perspektiv, då EU som handelsauktoritet har makt att diktera beslut av stor betydelse för många människor i Kina. Det har i tidigare forskning skrivits lite om just detta ämne och jag anser att tidigare forskare endast har berört skilda delar av detta ämnes problematik. I enlighet med detta anser jag att jag, genom denna uppsats, lämnar mitt forskningsbidrag till tidigare forskning. Därför anser jag mig även uppfylla kravet på kumulativitet och således även det inomvetenskapliga kriteriet.

2.2 Material

Jag har uteslutande använt mig av källmaterial i form av sekundärmaterial. De viktigaste kriterierna för att värdera olika källors användbarhet i syfte att belägga ett visst skeende är äkthet, närhet i tid och rum, tendens och oberoende. Äkthet

handlar om hur säkra vi kan vara på att en källa är autentisk. Närhet i tid och rum handlar om hur lång tid som förfluter mellan källans tillkomst och händelseförloppet i fråga. Tendens innebär att man ska värdera en källa utifrån dess sanningshalt, medan oberoende innebär att en källa inte ska vara beroende av andras utsagor och bör istället vara sitt eget sanningsvittne (Teorell & Svensson 2007 s. 104-106). Källor långt tillbaka i historien innebär en ökad risk att materialet inte är autentiskt. Eftersom att detta ämne är aktuellt behöver jag inte gå långt tillbaka i tiden för att hämta mitt material. På så vis kan jag reducera riskerna för äkthetsproblemet. Samtidigt uppfylls kriteriet om samtidighet. Detta eftersom att jag, i syfte att erhålla så aktuell information som möjligt, eftersträvar material som inte är skrivet före år 2000. Detta gäller dock inte teoridelen av materialet, då det tenderar ta ett tag innan teorier revideras. Eftersom att jag uteslutande har använt mig av sekundärmaterial måste emellertid hänsyn tas till riskerna för källmaterialets bristande oberoende och dess tendens. Även källornas äkthet kan i någon grad påverkas negativt av detta val. En kritik mot valet av källmaterial är således att, eftersom materialet inte är primärmaterial, jag måste förlita mig på att sekundärmaterial är sanningsenligt och opartiskt, vilket i vissa situationer kan vara svårt att avgöra. Därför måste jag vara extra noggrann vid tolkningen av resultaten från dessa källor. Om kinesiska källor exempelvis hävdar att Kina i hög grad är en marknadsekonomi och EU hävdar annorlunda blir det svårt att veta vem som talar sanning. För att reducera risken för partisk eller icke-sanningsenlig information måste jag därför väga källorna mot varandra, dels utifrån graden av tendens, dels utifrån tendensens riktning. Det blir till exempel lättare att avgöra sanningshalten för ett påstående om flera oberoende källor hävdar samma sak. På detta sätt reduceras riskerna för eventuell partiskhet eller vilseledande information i mina slutgiltiga resultat.

2.3 Varför enstaka fallstudie?

Fördelen med att göra en enstaka fallstudie är att det blir möjligt att djupgående studera fallet med kinesisk marknadsekonomisk status och Kinas handelsrelationer med EU. Genom att genomföra en enstaka fallstudie kan detta göras såväl över tid som rum, varigenom en övergripande bild av både händelseförloppet (processen att erhålla marknadsekonomisk status) och de inblandade aktörerna (EU, Kina, WTO) kan förmedlas. En enstaka fallstudie gör det även möjligt att belägga kausala mekanismer. Jag har en hypotes som säger att Kina, som är ett land utan marknadsekonomisk status, är föremål för repressalier och orättvis handel. Detta då Kina är det största offret för antidumpningsåtgärder. På detta sätt kan handelsauktoriteter som EU utöva makt. Analytisk kraft kommer därför i denna uppsats ägnas åt att undersöka en enda kausal koppling mellan två variabler. Genom att ställa frågan varför EU vägrar att tillerkänna Kina marknadsekonomisk status ämnar jag undersöka hur den oberoende variabeln, som är Kinas status som icke-marknadsekonomi, påverkar den beroende variabeln, vilket i mitt fall är ökad protektionism mot Kina som främst tar sig

uttryck i omfattande antidumpningsåtgärder mot kinesisk export (Teorell & Svensson 2007 s. 22). En ambition är också att undersöka effekterna av avsaknaden av marknadsekonomisk status på europeisk-kinesiska handelsrelationer, även fast det kan finnas andra faktorer av stor vikt. Jag eftersträvar då endast en partiell förklaring, även om jag fortfarande belägger orsak och verkan. Denna verksamhet, att undersöka konsekvenserna av det som har beskrivits, kallas för effektanalys (Teorell & Svensson 2007 s. 27).

Nackdelen med enstaka fallstudier är att möjligheten att förklara i mångt och mycket är beroende av en god teoretisk motivering av fallet, vilket ställer krav på en lämplig och tydlig teoretisk referensram (Teorell & Svensson 2007 s. 80). Därför kan det vid enstaka fallstudier finnas en risk att man genererar förklaringar som står i konflikt med varandra, utan att veta vilken som är att föredra. I detta fall skulle en svårighet vara att avgöra om exempelvis den orättvisa handeln och antalet antidumpningsfall mot Kina är en följd av Kinas bristande marknadsekonomi och som följd av att Kina kanske de facto förvrider exportpriser, eller om det är avsaknaden av marknadsekonomisk status som gör att EU kan ålägga kinesisk export med omfattande antidumpningsmarginaler. Denna svårighet reduceras genom att jag definierar min frågeställning som ett fall av internationell handelspolitik. Då kan jag göra en tydlig koppling till det teoriområde som bäst kan besvara min frågeställning. Härigenom kan jag också formulera mina variabler på en sådan abstraktionsnivå att liknande fall av denna teoretiska population i princip kan täckas in. Exempelvis skulle jag kunna formulera variablerna för att undersöka om länder utan marknadsekonomisk status är föremål för orättvis handel i form av omfattande antidumpningsåtgärder mot deras export. Detta möjliggör jämförelser av mitt fall med andra liknande fall och en jämförelse av mina resultat med det som jag kan förvänta mig utifrån teorierna (Teorell & Svensson 2007 s. 48).

Utöver en god teoretisk motivering av fallet kan variation i variablerna vara till fördel i fallstudier i syfte att uppnå förklaringar. Det är här jämförande fallstudier är nyttiga. Genom att jämföra fall där man har kontroll över likheter och skillnader kan man uppnå bättre förklaringar. Med denna metodik skulle jag exempelvis kunna jämföra länder med och utan marknadsekonomisk status och därefter se hur de behandlas inom ramen för internationell handel (Teorell & Svensson 2007 s. 83). Jag kommer emellertid inte att ha en komparativ ansats eftersom att jag har valt att undersöka fallet av Kina och EU, som jag anser är intressant i sig. Vidare, eftersom att ett syfte med denna uppsats är att genomföra en utförlig effektanalys av EU:s nekande av kinesisk marknadsekonomisk status, kommer jag endast att eftersträva en partiell förklaring utan generaliseringsambitioner. Av denna anledning anser jag att den enstaka fallstudiemetodiken lämpar sig bättre för min uppsats.

2.4 Operationalisering

I syfte att besvara min frågeställning är det viktigt att jag anger hur jag ska gå tillväga för att göra frågeställningen mätbar. Genom att definiera frågeställningen som ett fall av internationell handelspolitik väljer jag att använda teorier om

globalisering, institutionalisering samt internationell handelspolitik och internationell politisk ekonomi. För att besvara min frågeställning har jag således en teorianvändande ambition. Teorierna kommer att tillämpas på mitt empiriska material och sedan analyseras för att undersöka om teorierna har en god koppling till empirin. Viktigt att notera är att jag inte ska undersöka huruvida Kina är en marknadsekonomi eller ej, utan istället leta förklaringar till varför EU inte erkänner Kina marknadsekonomisk status och vilka effekter frågan om denna status har på europeisk-kinesiska handelsrelationer.

Globaliseringsteori används som övergripande teoretisk referensram och beskriver de processer och egenskaper vilka har lett till en ökad interdependens mellan stater, samt globaliseringens roll i internationell politik. Teorin används för att undersöka globaliseringens effekter på den kinesiska ekonomin och vad som driver den, samt vilken inverkan Kinas ekonomiska utveckling har haft på relationerna med EU. Institutionaliseringsteori beskriver institutioners roll i världspolitiken och de funktioner som internationella institutioner kan erbjuda stater vid internationellt samarbete. Teorin är viktig för att belysa de effekter som institutionaliserat samarbete kan innebära för Kinas framtida ekonomiska utveckling och dess utsikter för att erhålla marknadsekonomisk status. Genom att titta närmare på Kinas reformprocess efter inträdet i WTO kan jag bedöma om WTO har bidragit till ökade handelspolitiska reformer i Kina, om de är i enlighet med Kinas WTO-åtaganden och om reformerna uppfyller EU:s krav för att erhålla marknadsekonomisk status. Institutionaliseringsteori används också för att belysa Kinas handelsrelationer med EU. Genom att titta närmare på WTO:s antidumpningsavtal ämnar jag undersöka vilka handelsregler som gäller för länder med och utan marknadsekonomisk status inom ramen för WTO. Jag ämnar därmed få svar på vilka effekter avsaknaden av marknadsekonomisk status får för Kina, såväl som för EU och europeisk-kinesiska handelsrelationer. Teori om internationell handelspolitik och internationell politisk ekonomi beskriver de faktorer och aktörer som påverkar ett lands handelspolitiska strategi i världsekonomin. Genom att undersöka EU:s handelspolitik i WTO kan jag undersöka vilka aktörer och faktorer som påverkar EU:s handelspolitik vid utlandshandel och ställa liberalism mot protektionism. Genom att koppla detta till EU:s agerande gentemot Kina kan jag få ett svar på varför EU förnekar Kina marknadsekonomisk status. Genom att även koppla EU:s handelspolitik till de kinesiska liberaliseringsreformerna kan jag komma i underfund med om det är protektionistiska krafter i EU eller bristande kinesiska handelsreformer som står i vägen för kinesisk marknadsekonomisk status.

2.5 Validitet, reliabilitet och intersubjektivitet

Med alla operationaliseringar medföljer vissa mätfel. Genom att mäta det man avser att mäta, eller genom att undvika systematiska mätfel, erhåller man god validitet. Med andra ord är det en god koppling mellan teorin och empirin. God reliabilitet erhålls å andra sidan genom att undvika osystematiska mätfel, eller

med andra ord att man själv vid en annan tidpunkt eller en annan forskare vid samma tidpunkt genomför samma undersökning med samma material och kommer fram till samma resultat. Reliabiliteten försämras för varje gång man kommer längre ifrån det ursprungliga resultatet (Teorell & Svensson 2007 s. 57-59). En fördel med att göra en enstaka fallstudie är att jag får det lättare att mäta det jag avser att mäta. Alltså blir det ganska enkelt att försäkra mig om att undersökningen har god validitet. Eftersom att jag har en teorianvändande ambition görs detta genom att jag noggrant väljer ut den teoretiska referensram som jag avser använda på mitt empiriska material. Då jag anser att det finns en god koppling mellan den teoretiska referensramen och det empiriska materialet anser jag följaktligen att uppsatsen har god validitet och att den ger en god bild av det händelseförlopp som jag vill beskriva och förklara. Genom att jag tydligt redovisar min mätningmetod och allt mitt material kan jag inte tänka mig att reliabiliteten kommer vara bristande. Härigenom uppfylls även kravet på intersubjektivitet. Emellertid bör en kritik mot valet av mätmetod nämnas. Eftersom att jag har en teorianvändande ambition och eftersom att teorier tenderar tolkas subjektivt, skulle det kunna innebära att reliabiliteten försämras om en forskare väljer att tolka mina teorier på ett annorlunda vis än jag vid en upprepning av min studie. Detta då den annorlunda tolkningen skulle föranleda ett annorlunda resultat.

3 Teori

3.1 Globalisering

Globaliseringen har öppnat upp för oändliga möjligheter, samtidigt som det utgör många utmaningar. Den kan tillskrivas många definitioner, varför det i ett förenklande syfte kan hjälpa att se på globaliseringen som en process karakteriserad av följande egenskaper: globaliseringen har inneburit en växande intensifiering i förbindelserna mellan människor runtom i jorden. Detta har lett till en utvidgning av sociala, politiska och ekonomiska aktiviteter över politiska gränsområden, vilket gör att händelser i en del av världen får effekter för individer och samhällen i andra delar av världen. Ett resultat av globaliseringen är således den intensitet och hastighet av global interaktion mellan det lokala och globala, då lokala händelser kan komma att ha globala konsekvenser och vice versa, vilket skapar en betraktelse av världen som ett delat socialt utrymme som går under benämning ”globalism”. I denna pågående komprimering av tid och rum blir globalisering synonymt med en ”krympande” värld (McGrew 2008 s. 18).

Huvudargumentet för globalisering hävdar att en ny världspolitik har utvecklats. Detta innebär att en global interdependens har utvecklats i takt med globaliseringen och det medföljande ökade internationella samarbetet. En global interdependens innebär att stater utnyttjar sina komparativa fördelar i den globala ekonomin och hänvisar till det globala ömsesidiga beroendet mellan stater i syfte att uppnå ekonomisk utveckling och välbefinnande för sina respektive länder. Denna utveckling har lett till att det idag finns något som skulle kunna kallas för en global kultur, där skillnader mellan städer och människor börjar avta och att världen följaktligen blir mer homogen. Mot bakgrund av detta finns idag även en utvecklande global politik, som inkluderar transnationella sociala och politiska aktörer, vilka under senare tid har tagit alltmer utrymme i den politiska sfären. Med detta följer en riskkultur där människor förstår att de stora utmaningar som står framför dem är globala och att stater följaktligen inte ensamma kan lösa dem (Baylis, Smith & Owens 2008 s. 10).

3.2 Institutionaliserings

Konceptet global politik fokuserar på de globala strukturer och processer av regelskapande, problemlösande och bibehållande av säkerhet och ordning i världssystemet. Under den globala politikens förhållanden är stater i ökande grad inbäddade i överlappande världsomspännande nät av multilaterala institutioner och multilateral politik (McGrew 2008 s. 24-25). I takt med en ökande globalisering har därför ett ökat institutionellt samarbete ägt rum. Agerandet mot transnationella frågor som kräver global reglering har lett till en närmast explosionsartad tillväxt av transnationella och globala former för regelskapande och reglering (McGrew 2008 s. 17).

Institutioner kan definieras som ”uppsättningar av implicita och explicita principer, normer, regler och beslutsprocedurer kring vilka aktörers förväntningar konvergerar för ett givet sakområde” (Woods 2008 s. 250-251). Institutioner fyller en funktion genom att bland annat erbjuda information om andra staters agerande och kan därigenom reducera kostnaden för samarbete mellan stater. Detta bottnar i behovet att lösa kollektiva problem (Reiter & Jönsson 2002 s. 42). Institutioner påverkar internationell politik, eftersom att de öppnar upp nya anledningar till samarbete, de tillåter stater att definiera sina intressen på ett mer samarbetsenligt sätt och de gynnar förhandlingar mellan stater. Institutioner försöker därmed försäkra att stater gör genuint rationella och optimala beslut för samarbete. Inom detta globala samarbetsnätverk kan institutioner binda medlemsstater vid internationella normer och avtal som definierar lämpliga åtaganden. Samtidigt kan de hjälpa stater att förverkliga gemensamma fördelar av samarbete genom att övervaka efterlevnaden av överenskomna avtal och normer. I ett mer övergripande sammanhang kan institutioner även bidra till förtroendebyggande och reduktion av misstänksamhet mellan stater, främst via informations spridning och transparens (Tallberg 2006 s. 205-207, McGrew 2008 s. 25). Ett effektivt sätt för stater att bemöta en ökande global interdependens är således genom institutionaliserat samarbete på en internationell nivå.

3.3 Internationell handelspolitik och internationell politisk ekonomi

Handelspolitik ligger i skärningspunkten mellan ekonomi och politik. Ett viktigt inslag i den moderna internationella politiken har varit en snabb ekonomisk utveckling, som i takt med globaliseringen har skapat ett ökande ömsesidigt beroende mellan stater. Inom statsvetenskapen återspeglas denna utveckling av framväxten av ämnesgrenen internationell politisk ekonomi (IPE) (Reiter & Jönsson 2002 s. 33, Bengtsson 2006 s. 277-278). Internationell politisk ekonomi har försökt

överbrygga skiljelinjerna mellan ekonomisk och politisk teori. Det söker förklaringar till vad som driver staters samarbete inom ramen för internationella organisationer, vad som skapar institutioner och vilka effekter dessa institutioner har på världsekonomin (Woods 2008 s. 244).

Studiet av IPE har dominerats av teorier om intresseaggregering. Centralt för detta perspektiv är beslutsfattarens incitamentsstruktur (Woods 2008 s. 250). Fokus ligger på att förklara preferenser och handelspolitiken antas på längre sikt motsvara de starkaste privata aktörernas intressen. Intressegruppers preferenser antas i sin tur vara en återspeglning av handelns omfördelade effekter och marknadens villkor. Industrier som riskerar att missgynnas av ökad handel, eller som av andra orsaker befinner sig i en tuff ekonomisk situation, kommer att agera för en mer protektionistisk handelspolitik, med höjda tullar och handelsrestriktioner. Industrier som gynnas av ökad handel förväntas, å andra sidan, att driva en mer liberal handelspolitik (Reiter & Jönsson 2002 s. 35-37).

Institutionell teori utgår från att det är nästintill omöjligt att förstå handelspolitik utan en noggrann undersökning av formella organisationer, regler och procedurer, vilka gynnar respektive missgynnar olika intressegrupper i beslutsprocessen och som inverkar på utfallet. Organisering är mobilisering av partiskhet. Institutioner fungerar ur detta perspektiv som ett filter mellan den förda politiken och krav från olika grupper i samhället och kan vara avgörande för fördelningen av inflytande mellan dessa intressegrupper, genom att stänga ute vissa intressegrupper från den handelspolitiska beslutsprocessen. Andra hävdar att institutioner visserligen interagerar med olika intressegrupper, men att de har en självständig inverkan på politiken och är överordnade intressegrupperna. Institutioner, definierade som organisation, regler och procedurer, spelar således en betydande roll på handelsområdet, åtminstone som en opartisk medlare mellan olika intressegrupper men sannolikt också som en självständig faktor i politiken (Reiter & Jönsson 2002 s. 39).

Teorier om internationella strukturer såsom maktbalans, regimer och globalisering menar att länders handelspolitik, som en del i en internationell kontext, påverkas även av utrikespolitiska faktorer. Utifrån detta perspektiv antas handelspolitiken vara underordnad andra centrala strategiska inrikes- och utrikespolitiska mål för staten, som ekonomisk tillväxt, politiskt inflytande och social stabilitet. Handelspolitiken är således formulerad av centrala beslutsfattare med hänsyn till landets strategiska förhållanden och förpliktelser i relation till omvärlden (Reiter & Jönsson 2002 s. 43).

4 Bakgrund

4.1 WTO

Världshandelsorganisationen (WTO) skapades 1995 och fungerar som institutionell ram för de avtal som tillsammans utgör det multilaterala handelssystemet. WTO grundades för att administrera ett större handelspolitiskt regelverk och den institutionella roll som dess föregångare GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) dittills hade fyllt. Ännu ett skäl till varför WTO upprättades har angetts vara att ett inordnande av nya avtalsområden i det multilaterala handelssystemet krävde en ny organisation som stod på fastare juridisk grund än GATT. Samtidigt skulle WTO ge det internationella handelssystemet en högre status och större legitimitet (Kleen 2002 s. 114, 129, Kommerskollegium 2004 s. 30). WTO-avtalets ingress anger den övergripande målsättningen, som i korta ordalag är att ”genom ömsesidigt gynnsamma handelsarrangemang bidra till ökad levnadsstandard, full sysselsättning och effektivt resursutnyttjande i enlighet med principen om en hållbar utveckling” (Kommerskollegium 2004 s. 30). Målsättningen är således att genom ökade handelspolitiska reformer bidra till en mer omfattande handelsliberalisering i världshandeln (Kommerskollegium 2004 s. 30).

WTO kan betecknas som en paraplyorganisation för tre separata regelkomplex: varuhandel (GATT), tjänstehandel (GATS) respektive immaterialrätt (TRIPS) (Kleen 2002 s. 130). GATT fastslår ett antal grundprinciper och regler för den gränsöverskridande handeln med varor, som ytterst syftar till att motverka protektionism och diskriminering i världshandeln (Kommerskollegium 2004 s. 22). Bland de viktigaste principerna kan nämnas följande:

- **Mest Gynnade Nationer (MGN):** Denna princip är en av de två grundläggande principerna i GATT. Den innebär att alla avtalsslutande parter ska behandlas lika och att särbehandling i form av lägre tullsatser eller tullfrihet inom ramen för tullunioner måste berättigas endast genom GATT:s undantagsregler.
- **Nationell Behandling:** Den andra grundläggande principen i GATT innebär att varor inte får diskrimineras, oavsett om de är importerade eller inhemskt producerade. Det råder alltså förbud mot all diskriminerande behandling, som exempelvis inhemska regleringar med särskilda skatte- och produktkrav på importerade varor.
- **Förbud mot kvantitativa restriktioner:** Detta innebär ett principiellt förbud mot begränsning av export eller import genom kvoter. Undantag medges dock och det är tillåtet att tillämpa kvoter om det krävs av till exempel humanitära

skäl, som missväxt som leder till brist på mat. Om kvoter tillämpas måste de dock tillämpas lika mot all import och export.

- **Tullar som legitima skyddsmekanismer:** Tullar fungerar i motsats till kvoter som legitima skyddsinstrument, vilka ska kunna sänkas eller avskaffas i förhandlingar mellan medlemmar. Tullbindningar fungerar som spärrar mot tullhöjningar. Härigenom skapas en stabil och förutsägbar grund för världshandelns aktörer.
- **Klausuler mot marknadsstörande konkurrens:** Ett antal klausuler kan åberopas under vissa omständigheter för att skydda den inhemska industrin mot marknadsstörande konkurrens, exempelvis om konkurrensen snedvrids av subventioner och dumpning av priser. Reglerna tillåter även tillfälliga skyddsåtgärder i syfte att ge inhemska industri andrum att ställa om sig till en situation med ökad internationell konkurrens.
- **Det handelspolitiska granskningsorganet:** Denna granskningsmekanism är framförallt en mekanism för att befrämja en handelspolitisk öppenhet och dialog, men det är också en mekanism för att uppmuntra länder att genomföra handelsreformer och förenklingar i regelsystemen (Kleen 2002 s. 115-117, Kommerskollegium 2004 s. 23-25, 34).

Liksom GATT har WTO två huvuduppgifter. Den första är att administrera och övervaka tillämpningen och genomförandet av de olika avtal, beslut och överenskommelser som sluts mellan medlemmarna. Den andra är att fungera som forum för multilaterala handelsförhandlingar. Andra viktiga uppgifter för WTO är att bilägga tvister mellan medlemmarna, granska medlemmarnas handelspolitik, bistå u-länder genom tekniskt bistånd och utbildningsprogram samt samarbeta med andra internationella organisationer (främst IMF och Världsbanken) i syfte att verka för samstämmighet i den globala ekonomiska politiken (Kleen 2002 s. 130-132). Denna omfattande kollektiva gransknings- och övervakningsverksamhet är viktig för att uppnå den transparens som krävs för att medlemsländerna ska ha förtroende för att avtalen följs (Kommerskollegium 2004 s. 32).

4.2 EU:s handelspolicy i WTO

Utgångspunkten för EU:s strategi inför förhandlingsrundor i WTO har varit den i handelspolitiken grundläggande frågan om frihandel eller protektionism. I förgrunden står EU:s defensiva hållning på jordbruks- och tekoområdet (textil och konfektion). Politiskt försvarades rådande ordning av väl organiserade intressegrupper, som tjänade på EU:s handelshinder och använde stora resurser för att slå vakt om sina privilegier, såväl nationellt som på EU-nivå. Över tid bidrog dessa intressen inte enbart till att bygga upp handelshinder, utan även till att skapa strukturer inom EU:s institutioner för att bevara rådande ordning. Det var först vid Uruguayrundans slutskede 1994 som frihandelsvänliga krafter bland EU:s medlemsländer stärktes, bland annat då Tyskland lät sin traditionella protektionism på jordbruksområdet stå tillbaka för ett frihandelsinriktat

övergripande resultat (Ahnliid 2002 s. 99). Även EU:s utvidning 1995 förstärkte de frihandelsvänliga krafterna, i samband med att Sveriges, Finlands och i någon grad Österrikes röster lades till de nordliga medlemsländernas försvar för en mer öppen gemensam handelspolitik. Samtidigt omvandlades de sydliga medlemsländernas generellt defensiva hållning till förord för fri handel, men med sektorsvisa undantag som förklarades av protektionistiska särintressen, främst inom jordbruk, fiske, teko och stål. Detta förhållande har utnyttjats av EU:s handelskommissionärer för att presentera en mer frihandelsvänlig strategi än inför tidigare GATT-rundor (Ahnliid 2002 s. 100).

EU-kommissionen har försökt utnyttja det stora antalet u-länder i WTO till stöd för en mer frihandelsvänlig politik från EU:s sida, men hänvisningar till vikten att försöka uppfylla u-ländernas önskemål har försvårats av protektionistiska intressen. Följaktligen var EU berett att på ett konstruktivt sätt överväga förslag från u-länderna, inbegripet förslag om att förbättra marknadstillträdet på områden som är av intresse för u-länderna. Trots dessa officiella avsikter brottas emellertid EU med trovärdighetsproblem gentemot u-länderna, vilket är historiskt betingat av EU:s defensiva hållning på jordbruks- och tekoområdet samt användningen av antidumpningsåtgärder mot import från u-länder (Ahnliid 2002 s. 108-109). Trovärdighetsproblemet beror delvis på rådande skillnader mellan Nord- och Sydeuropas handelspolitik, vars skilda inställning beror på individuella ekonomiska situationer. Anpassningar till industriella strukturer har i Sydeuropa hindrats av otillräckliga investeringar i teknologisk innovation. Därför har dessa länder starka krav på protektionism. Motsatsvis har nordeuropeiska länder expanderat sina investeringar i forskning och utveckling (FoU) sedan slutet av 1900-talet och utvecklat kunskapsbaserade ekonomier. Därför tävlar de inte med u-länder i samma industriella kedja och ser följaktligen deras utveckling som en möjlighet snarare än ett hot. Det förefaller följaktligen som att ett ökande antal EU-medlemmar korrelerar med ökande motsättningar inom EU:s handelspolitik (Zhongping 2007 s. 274, Ahnliid 2002 s. 109).

4.3 Kinesisk modernisering och inträde i WTO

Den ekonomiska tyngdpunkten i världen håller på att förflyttas från Europa till Asien (Kiesow 2006 s. 26). Ur ett tillväxtperspektiv har Kinas ekonomiska reformer varit spektakulärt framgångsrika, då årliga tillväxtnivåer på tio procent har varit vanligt förekommande. Kina inledde handelsliberalisering när det var en av de mest slutna ekonomierna i världen och handelsliberalisering har varit en stor del av Kinas reformprocess ända sedan dess början 1978. Från denna utgångspunkt har Kina under trettio år undergått upprepade vågor av liberalisering och handelsgynnande och varje våg har åtföljts av handelsuppsving. Detta gjorde Kina 2005 till världens tredje största handelsnation efter USA och Tyskland och Kinas handel fortsätter att växa i en takt snabbare än världens stora ekonomier (McMillan & Naughton 1996 s. 167, Naughton 2007 s. 377-378). För att förvandla Kina från ett av världens mest isolerade ekonomier till en global ekonomisk spelare krävdes en enorm systematisk omvandling, nämligen

övergången från planekonomi i riktning mot marknadsekonomi. Den industriella utvecklingen har framförallt inneburit att man gått från tung industri till lättare tillverkningsindustri och Kina har med sin billiga arbetskraft blivit "the workshop of the world" (Kiesow 2006 s. 19-20, Ljunggren 2008 s. 72).

Ett centralt element i Kinas utveckling har varit en dualistisk handelsregim, som möjliggjort för Kina att tillämpa relativt liberala regler på exporthandeln samtidigt som man fortsatte skydda de inhemska marknaderna. År 1984 infördes ett övergripande liberaliseringspaket, som inom ett få antal år omvandlade reglerna för handel. Det gamla handelsmonopolet avvecklades och ett ramverk för framtida tillväxt av handel och investeringar skapades. Antalet företag som tilläts bedriva utlandshandel expanderade dramatiskt och provinsiala kontor av tidigare nationella handelsmonopol blev oberoende. Dessa reformer innebar ett stadigt skift bort från handelsplanering och i riktning mot finansiella incitament (Naughton 2007 s. 377-378, 383-384).

Kinas mest dynamiska sektor har varit privatägda företag. Under 1980-talet gavs statliga företag marknadsliknande incitament, vilket innebär att de har kunnat köpa och sälja en del av sin in- och output på fria marknader. På 1990-talet hade Kina introducerat en konkurslag och andra lagar som gjorde statsägda företag i princip ansvariga för sina egna vinster och förluster. Under det senaste decenniet har Kina radikalt reducerat sina statssubventioner och uppmuntrat utvecklingen av privata företag i många sektorer. Den privata sektorn har vuxit sedan 1978 på en årlig nivå av 17,6 procent, så att de under 1990-talet stod för 45 procent av total industriell output (McMillan & Naughton 1996 s. 168-173). I Kina råder ett dualt prissystem, där marknadspriset vanligen är påtagligt högre än det officiella priset och beslut görs idag mot bakgrund av marknadspriser. Denna kommersialisering har resulterat i förbättrad produktivitet genom att dual prissättning tvingar statsägda företag att konkurrera, både mot andra statsägda företag och mot privata företag (McMillan & Naughton 1996 s. 170, Ljunggren 2008 s. 63).

Kinas ekonomiska reformer och liberaliseringar återspeglas av en öppenhet i utrikeshandeln (Kiesow 2006 s. 6-7). Kina blev formellt medlem i WTO den 11:e december 2001. Vid inträdet i WTO skrev Kina på ett kontrakt som innebär att det av WTO tillerkänns marknadsekonomisk status i generella termer, men som ändå öppnar för andra WTO-medlemmar att behandla Kina som icke-marknadsekonomiskt vid dumpnings- och subventionsfrågor fram till 2015 (Messerlin 2004 s. 29, Europeiska Gemenskapernas Kommission 2004 s. 1, Europaparlamentet 2006 s. 2). Kinas relationer med omvärlden har efter WTO-anslutningen blivit mer intensiva och inneburit en ytterligare formalisering av handelsrelationerna, med ökad export, import och direktinvesteringar i Kina som följd. År 2003 var Kina världens största mottagare av direktinvesteringar, med totalt 53,5 miljarder dollar och total handel uppgick till 841,6 miljarder dollar. Vid inträdet i WTO väntade Kina inte med att öppna sina affärer, handels- och industrisektorer för utländska företag. För närvarande öppnas distribution, detaljhandel och utländsk handel upp för utländsk konkurrens (Kiesow 2006 s. 22, People's Daily 2004b).

Mest viktigt var Kinas åtaganden att förlänga handelsrättigheter utan restriktioner, inklusive att ge handelsrättigheter till inhemska och utländska privata företag. Dessa avtal inkluderades i en utlandshandelslag 2004. Under denna lag begränsar den kinesiska staten inte längre handel till ett begränsat antal statsägda företag, förutom i ett fåtal jordbruksvaror där statshandel fortfarande är tillåtet. Kina började sänka sina tullar redan i förberedelserna till WTO-anslutningen 1994. I den faktiska överenskommelsen 2001 gick Kina med på lägre genomsnittliga industriella tullar, till cirka 10 procent 2005, en nivå som nåddes redan 2004 (Naughton 2007 s. 390-391, Ljunggren 2008 s. 75). En ekonomisk öppenhet till import är den viktigaste dimensionen i Kinas övergripliga öppenhet till handel, eftersom att det indexerar såväl öppenhet till konkurrens som tillgång till produktion med lägst kostnader. Kina har upplevt ett uppsving i import och import som andel av BNP nådde 13 procent år 2004, vilket är direkt tillämpligt till WTO-framkallade handelsliberaliseringar (Naughton 2007 s. 391-392). Kina har också vidtagit reformer inom immaterialrätt och undertecknat nästan alla stora internationella konventioner inom detta område. Sedan 1990-talet har Kinas regering uppdaterat lagar som täcker upphovsrätt, varumärkespatent och handelshemligheter. Vidare har man etablerat utbildningsprogram, uppgraderat det administrativa och juridiska systemet för genomförande av dessa rättigheter och därtill vidtagit flertalet antiförfalskningsprogram. Icke-desto mindre kvarstår problem inom områdena för administration och genomförande. Offer för överträdelser klagar på svaga monetära och civila straff, förseningar i administrativa och rättegångsprocedurer samt lokal protektionism, vilket gör genomdrivandet svårt i regionala jurisdiktioner. Omfattande piratkopior och förfalskningar är ett annat bekymmer. Det är emellertid tydligt att WTO-medlemskapet har accelererat Kinas ekonomiska reformer och att Kina som följd har blivit ett relativt öppet land (Maskus 2004 s. 49-50, 54, Ljunggren 2008 s. 75).

5 MES-ramverket

5.1 EU och Kina – Ett strategiskt partnerskap?

EU var först att ingå diplomatiska relationer med Kina efter öppnandet av landets gränser 1978. Relationerna mellan Kina och EU förstärktes under 1990-talet och den tidigare relativt enkla överenskommelsen om handel och ekonomiskt samarbete (Agreement on Trade and Economic Cooperation) från 1985 ersattes av mer explicita strategiska element. Javier Solana, talesman för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (CFSP), betonade vid sitt besök i Kina 2004 att relationerna mellan Kina och EU handlar om mycket mer än enbart varuhandel, eftersom att såväl Kina som EU är globala makter (Scott 2007 s. 30).

Kinas exportdrivande utveckling har lett till att Kina står för närmare sex procent av världshandeln, vilket förklarar EU:s intresse att fördjupa sina handelsrelationer med Kina (Wortmann-Kool 2008 s. 10). Både Kina och EU har artikulert önskemålet att bli varandras största handels- och investeringspartners, vilket ledde till att de i oktober 2003 etablerade ett övergripande strategiskt partnerskap. Den gemensamma deklARATIONEN efter det sjunde EU-Kina toppmötet 2004 drar upp ett omfattande samarbete inom ramen för mer än trettio områden, inklusive politik, ekonomi, vetenskap, teknologi, kultur och internationella frågor. Detta är något som parterna är övertygade kommer gynna ett progressivt fördjupande av relationerna till ett fullskaligt strategiskt partnerskap (Kerr & Liu 2007 s. 1, Odgaard & Biscop 2007 s. 69). Trots en gemensam önskan om ett strategiskt partnerskap står relationerna inför ett antal utmaningar. Ett av de största problemen i relationerna är den känsliga frågan om europeisk protektionism och Kinas marknadsekonomiska status, samt en ojämn handelsbalans som lett till stora handelsunderskott för EU (Kerr & Liu 2007 s. 2).

Liksom för EU så utgör det strategiska partnerskapet för Kina en avgörande möjlighet att implementera sin utrikespolitiska strategi. Kina är fortfarande ett u-land med problem som fattigdom och ökande sociala ojämlikheter, vilket bekymrar Kinas politiska ledare för att social omvälvning kan förstöra kommunistpartiet. Ökad tillgång till nya marknader inom främst handel, vetenskap och teknologi anses nödvändigt för att behålla höga ekonomiska tillväxtnivåer, vilka ses som de viktigaste medlen för att begränsa social och politisk oro i Kina. För detta ändamål utgör EU-ländernas marknader attraktiva alternativ (McGrew 2008 s. 19). För att skapa en hållbar ekonomisk tillväxt värdar Kina om ytterligare utvecklingshjälp från, och är ivrigt att förstärka ekonomiskt samarbete med, EU (Odgaard & Biscop 2007 s. 69-70).

Även om de politiska relationerna mellan EU och Kina har stärkts under senare tid, är det ekonomiska samarbetet fortfarande grundstenen i deras relationer. År 2003 blev Kina EU:s andra största handelspartner efter USA, med en bilateral handel på 227,1 miljarder dollar. Samtidigt blev EU Kinas främsta handelspartner framför USA och Japan. Sedan 2001 har EU investerat i genomsnitt 4,2 miljarder dollar om året i Kina och det totala lagret av EU:s direktinvesteringar var 35 miljarder dollar vid slutet av 2004. Kinas export till EU under 2007 ökade med 18,7 procent till ett totalt värde av omkring 300 miljarder dollar, samtidigt som EU:s export till Kina under samma år ökade med 12 procent till ett värde av cirka 90 miljarder dollar (Odgaard & Biscop 2007 s. 72, Cabestan 2007 s. 145). Som följd av denna ojämna handel lider EU av stora handelsunderskott i sin handel med Kina, vilket uppgår till omkring 160 miljarder dollar och fortsätter att öka (Wortmann-Kool 2008 s. 4, 10, Ljunggren 2008 s. 74). Det stora handelsunderskottet har gett näring till protektionistiska krafter i EU, som klagar på Kinas bristande tillmötesgående med sina WTO-åtaganden, dess billiga valuta och det otillräckliga skyddet av immateriella rättigheter (Cabestan 2007 s. 145). EU:s tidigare handelskommissionär, Peter Mandelson, ansåg att EU inte kan fortsätta tysta ner rösterna för ett större skydd mot Kina i Europa, såvida inte Kina tillmötesgår internationellt erkända handelsnormer. Enligt EU är det viktigt att relationerna mellan Kina och EU inte grundas på antagandet att Kina är ett u-land i behov av EU:s hjälp, utan måste istället justeras så att det blir ett balanserat förhållande baserat på ett jämlikt partnerskap (Odgaard & Biscop 2007 s. 72). Av dessa anledningar har ett strategiskt partnerskap i praktiken ännu inte etablerats. EU:s fokus på dialog snarare än samagerande reflekterar ett behov att pressa Kina för att förtydliga sina utrikespolitiska prioriteringar och tillmötesgå WTO:s handelsregler innan det praktiska samarbetet kan inledas (Odgaard & Biscop 2007 s. 77).

5.2 Kinas vädjan om MES

Att driva på EU att tillerkänna Kina marknadsekonomisk status är en avgörande uppgift för relationerna mellan EU och Kina. EU vägrar att tillerkänna Kina marknadsekonomisk status, eftersom att Kina enligt EU inte än har nått de formellt erforderliga standarder gällande statens inblandning i ekonomin. EU-kommissionens ordförande, Jose Manuel Barroso, uttryckte efter det nionde EU-Kina toppmötet i september 2006 att EU skulle ge Kina full marknadsekonomisk status så fort Kina tillfredsställer ”de specifika tekniska kriterierna” (Zhongping 2007 s. 278). Kina anser att EU:s vägran att tillerkänna Kina marknadsekonomisk status inte är rättfärdigat och därtill diskriminerande. Kinas premiärminister, Wen Jiabaou, har flera gånger framfört önskemålet att EU ska erkänna Kina som en fullvärdig marknadsekonomi vid ett tidigare datum än det av WTO utfästa datumet år 2015 (Europaparlamentet 2006 s. 2, People’s Daily 2004a). Detta anser man att EU är skyldigt Kina och hänvisar till de ekonomiska reformer som landet

har genomdrivit i trettio år och som Kinas premiärminister, Wen Jiabaou, hävdar har upprättat en socialistisk marknadsekonomi (Ministry of Commerce of the People's Republic of China 2006, China Consulate). Omkring 70 procent av Kinas ekonomi är idag marknadsbaserad, jämfört med den erkända referenspunkten på 60 procent som krävs för att betraktas som en fullvärdig marknadsekonomi. Vidare utgörs två tredjedelar av Kinas BNP av den privata sektorn, samtidigt som över 90 procent av råvarorna i Kina är föremål för marknadspriser, vilka bestäms enligt principer för utbud och efterfrågan. Detta enligt en rapport från Beijing Normal University. Studier visar på att Kina är en typisk inklusiv ekonomi, där offentligt ägande spelar en ledande roll men att varierande ägarskap åtnjuter lika stora möjligheter för välstånd. En konstant förbättrande marknadsmiljö och juridiskt system har dessutom gjort Kina till en fördelaktig destination för många utländska investerare (People's Daily 2005, China Daily 2004).

Kinas ansökan om marknadsekonomisk status skickades till EU-kommissionen i september 2003 (Europaparlamentet 2006 s. 3). Nya krav ställdes till EU 2008, då Kina erhållit marknadsekonomisk status från 75 stater. De första att tillerkänna Kina denna status var ASEAN-länderna, tillsammans med länder som Brasilien, Nya Zeeland, Australien med flera (People's Daily 2005). I maj 2005 deklarerade EU-kommissionen att det skulle utvärdera alla handels- och investeringsrelationer med Kina samt utbyta åsikter med Europeiska Rådet och EU-parlamentet. I en situation med ekonomisk recession och tydliga motsägelser mellan EU:s medlemsländer föll Kinas marknadsekonomiska status offer för denna belägenhet (Europeiska Gemenskapernas Kommission 2004 s. 1, Zhongping 2007 s. 278). Bedömare finner det besynnerligt varför Kina inte betraktas som en marknadsekonomi och anför att Kina är den snabbast växande marknadsekonomi, som attraherar oerhört många varor och investeringar från omvärlden. De menar att Kinas nuvarande status som icke-marknadsekonomi är ett resultat av kompromisser och inte en objektiv bedömning. Andra kritiska röster menar att definitionen mellan vad som är en marknadsekonomi baseras på politiska och ekonomiska intressen, snarare än universella normer. Enligt dem är det inte svårt att erkänna Kina marknadsekonomisk status om bara EU, som den största handelsauktoriteten, reducerar sina fördomar såväl som inhemska politiska och ekonomiska intressen. Som jämförelse anför de att EU har tillerkänt Ryssland marknadsekonomisk status, fastän Ryssland inledde sina reformer långt efter Kina (People's Daily 2004b, China Daily 2004). Även Kina har tagit Ryssland som exempel för att förhandla med EU. Detta eftersom att Ryssland har nekats inträde i WTO men erkänts marknadsekonomisk status av EU, trots Rysslands mindre ekonomiska betydelse än Kina. Vissa av EU:s medlemsländer har gett stöd för Kinas sak, exempelvis då Storbritanniens handelsminister i juli 2005 uttryckte att Kina borde erkännas marknadsekonomisk status, eftersom att det hade givits till Ryssland 2002. Ryssland utgör emellertid inte i närheten av samma hot som Kina mot europeisk tillverkningsindustri, varför EU vägrat att byta position (Zhongping 2007 s. 278).

5.3 EU:s vägran att erkänna Kina MES

EU-kommissionen har uttryckt att de är angelägna att tillerkänna Kina marknadsekonomisk status, men att det återstår problem inom fyra områden som Kina måste åtgärda innan detta kan ske: **statligt inflytande** måste reduceras genom att försäkra en jämlik behandling av alla företag och föra en transparent industripolitik, samt reducera olika former av prisrestriktioner; **privat ägande och konkurslagar** måste upprättas för att försäkra en jämlik behandling av alla företag vad gäller privat ägande, immateriella rättigheter och konkursprocedurer; **corporate governance** måste revideras, främst genom att förbättra redovisningslagar för utredningssyften; **finansiell sektor** måste införas under marknadsregler, till exempel genom att eliminera diskriminerande barriärer och därmed försäkra en rationell fördelning av kapital via de finansiella institutionerna (Europeiska Gemenskapernas Kommission 2004 s. 2).

EU argumenterar för att det inte kan acceptera Kinas bedömningar av priser och kostnader, eftersom att den kinesiska staten utövar för mycket inflytande i ekonomin genom exportbegränsningar och priskontroller, samtidigt som immateriella rättigheter och finansbranschen inte tillfredsställer den fria marknadens standarder. Enligt EU-kommissionen är den viktigaste frågan i handelsrelationerna mellan EU och Kina skyddet av immateriella rättigheter. Detta kännetecken för Europa vill man överföra till Kina under rättvisa kommersiella förhållanden där Europas rättigheter fullt ut respekteras. EU anser att Kina har gjort goda framsteg mot ett eventuellt erkännande för marknadsekonomisk status, men innan dess vill EU ha större tillgång för europeiska varor, tjänster och investeringar till de kinesiska marknaderna (EUbusiness 2006). För närvarande är tillträdet komplicerat som följd av statligt dirigerad industripolitik, patentöverträdelser och tvetydiga regler, samt dålig efterlevnad av dessa regler. Följden blir tekniska och osynliga handelshinder (Wortmann-Kool 2008 s. 4, 5). I juni 2006 tillkännagav handelskommissionär Peter Mandelson vid sitt besök i Kina att en upptrappning av skyddet för immateriella rättigheter, där EU:s fördel ligger, är en brådskande fråga för såväl Kina som EU. Han betonade att EU skulle glädjas åt att dela denna fördel med Kina, men att det endast kan ske under villkor att EU:s rättigheter fullt ut respekteras och att fri handel är uppnåelig (Cabestan 2007 s. 146, Zhongping 2007 s. 278-279). En utmaning för den framtida ekonomiska tillväxten i Kina och tecken på kvarstående planekonomi är hur man ska hantera bankers dåliga lån. Dessa protektionistiska lån, som enligt officiell statistik uppgår till cirka 13 procent av total utlåning, har en stark koppling till olönsamma statligt ägda företag (Kiesow 2006 s. 45). Många standarder i övrigt liknar de i EU, men obligatoriska och dyra skillnader införs ofta som kontrollmekanismer vid utländska företags inträde i de kinesiska marknaderna (Wortmann-Kool 2008 s. 10).

Bedömare tror att EU nekar Kina marknadsekonomisk status för att EU vill begränsa kinesisk export med antidumpningsregleringar och att EU fruktar att effekterna av sådana regleringar kan reduceras om Kina tillerkänns

marknadsekonomisk status. Vidare har den pågående handelsobalansen, som resulterat i stora handelsunderskott för EU, blivit en karakteristisk fråga i nuvarande europeisk-kinesiska ekonomiska relationer, vilket har minskat utsikterna för en kinesisk marknadsekonomisk status (Zhongping 2007 s. 278).

5.4 Antidumpningsavtalet

Inom WTO:s regelkomplex för varuhandel (GATT) finns möjligheter för skydd mot import genom att höja tullar över den nivå som tullarna bundits till. Antidumpningsförfarandet är en sådan tillåten protektionism. Enligt GATT får ett land höja tullen på en vara som exporteras till ett pris som understiger varans normalvärde (varan anses då vara dumpad), om exporten av den dumpade varan väsentligt skadar den inhemska industrin i importlandet. Tillåtande av antidumpning utgör ett undantag från två av GATT:s grundprinciper: dels MGN-principen eftersom antidumpningsåtgärder kan införas mot enskilda länder, dels principen om att tullar som har bundits gentemot andra medlemsländer inte får höjas utan omförhandling. Den ekonomiska motiveringen för användandet av antidumpningsåtgärder är att upprätthålla fri konkurrens. Idén är att om ett företag har en skyddad hemmamarknad där företaget har en monopolliknande situation, kan detta företag under en tid dumpa priset på en exportmarknad för att slå ut konkurrensen på denna marknad (Kommerskollegium 2004 s. 157).

Konceptet marknadsekonomisk status har en viktig juridisk innebörd vid utrikeshandel. Det har ingen direkt inverkan på antalet dumpningsfall som inleds, utan är i praktiken endast av betydelse vid bedömningen av antidumpningutredningar (Stoler 2004 s. 1). Dumpning är en term som betecknar att varor exporteras eller importeras till ett pris som understiger normalvärdet (produktionskostnaden) på den marknad där varorna tillverkas. En dumpningsmarginal är den andel av det rimliga prisvärde som överstiger det dumpade priset, det vill säga skillnaden mellan en varas exportpris och dess normalvärde. En dumpningsmarginal är alltså en tullavgift som det exporterande företaget åläggs att betala vid export. Antidumpningsavtalet är till sin natur mycket tekniskt. Framförallt gäller detta sättet på vilket dumpningsmarginalen räknas ut. För att beräkna dumpningsmarginaler finns två olika metoder. Man brukar göra åtskillnad mellan om exportlandet har marknadsekonomisk status eller ej. Huvudregeln är att normalvärdet är priset på hemmamarknaden. Om det inte finns en representativ hemmamarknad kan normalvärdet istället bestämmas utifrån tillverkningskostnaden på hemmamarknaden, försäljningspriset på en jämförbar annan marknad eller tillverkningskostnaden på denna jämförbara marknad (Kommerskollegium 2004 s. 159).

Vid beräkning av dumpningsmarginaler för ett land utan marknadsekonomisk status använder sig den utredande myndigheten inte av priser eller kostnader från det exporterande landet. Avtalet tillåter i dessa situationer att man istället som normalvärde använder sig av olika konstruktioner, till exempel tillverkningskostnaden i ett slumpmässigt valt surrogatland (tredje land) med

marknadsekonomisk status och vars förhållanden i övrigt är jämförbara med det exporterande landet. På så vis kan man bedöma varors rättvisa värde. Om produktionspriserna i surrogatlandet överstiger exportpriset hos det exporterande landet innebär det enligt regelverket att varorna sålts för mindre än rättvist värde. Om det exporterande landet döms för dumpning tvingas det betala en hög summa i antidumpningsmarginaler (Kommerskollegium 2004 s. 164-165).

Svagheten med denna metod är att det kan innebära dyra konsekvenser för länder under utredning som exempelvis har billiga produktionskostnader och jämförs med mer välutvecklade länder, med dyrare materialkostnader och arbetskraft. Sannolikheten för bötfällning och dyra tullavgifter ökar därmed kraftigt. Om det istället rör sig om ett land med marknadsekonomisk status innebär det att den utredande myndigheten vid beräkning av dumpningsmarginaler måste använda det normala priset för produkten, i enlighet med den faktiska kostnaden och det faktiska priset för produkten i det exporterande landet. Trots denna mätningmetod finns en överhängande risk att länder som nyligen tillerkänts marknadsekonomisk status fortsätter att dömas för dumpning, då ett svagt förtroende för det exporterade landet kvarstår (People's Daily 2004b).

5.5 Antidumpningsavtalets effekter

För att vara en stor ekonomi är Kina i hög grad handelsberoende. Därför förlitar man sig mycket på utrikeshandeln för fortsatt tillväxt (Kiesow 2006 s. 22, Ljunggren 2008 s. 74-75). Exportberoendet har i samband med avsaknaden av marknadsekonomisk status gjort Kina till världens största offer för antidumpningsåtgärder, då i genomsnitt var sjunde antidumpningsutredning är knuten till kinesiska företag (China Daily 2004). Kinesiska företag uppmuntras att handla utrikes och WTO-anslutningen 2001 har intensifierat denna handel. Statistik visar att kinesiska exportföretag under 2003 dömdes för 59 antidumpningsåtgärder, till ett värde över 2,2 miljarder dollar. Februari året därpå uppgick siffran till mer än 610 antidumpningsutredningar, vilket fick omfattande negativa effekter på den kinesiska exporten (People's Daily 2004b). Enligt officiell statistik har EU initierat 107 antidumpningsutredningar mot Kina mellan 1979-2004, med antidumpningstullar på i genomsnitt 38 procent (Messerlin 2004 s. 32, 36).

I centrum ligger frågan om Kinas marknadsekonomiska status. Kinas anslutningsavtal i WTO tillåter Kinas handelspartners att använda icke-marknadsekonomisk status i antidumpningsutredningar mot kinesisk export. Denna status tillåter utländska antidumpningsutredare att använda andra länders priser och kostnader för att bestämma det inhemska marknadspriset eller kostnaden för Kinas export. Eftersom att de ofta använder prisjämförelser från mer utvecklade länder blir det lättare att bevisa dumpning (Messerlin 2004 s. 42). Kina är kritiskt till dessa tillgängliga metoder för bedömning av antidumpningsutredningar, då man vid beräkningar av antidumpningsmarginaler mot Kina har använt sig av priser från ett surrogatland med marknadsekonomisk

status, som exempelvis Indien eller Mexiko, istället för att använda sig av materialkostnader och priser från Kina (People's Daily 2004b, Europaparlamentet 2006 s. 2). Under 1990-talet användes Singapore som surrogatland för att beräkna kostnaderna vid EU:s antidumpningsutredningar mot kinesisk export. Då var Singapores arbetskostnader mer än tjugo gånger högre än Kinas, varför det blev naturligt att kinesiska företag dömdes för dumpning. När olika referenser användes var det upp till 100 procent skillnad i antidumpningsmarginaler, vilket innebär att även om kinesiska företag har handlat enligt marknadsekonomiska principer så förefaller det som om de använt sig av dumpning. Detta övertag har utnyttjats av Kinas handelspartners, vilka har valt att använda fördelarna av antidumpningsåtgärder i protektionistiskt syfte. Många gånger leder frekventa antidumpningsåtgärder till att kinesiska företag inte klarar att bära kostnaderna av antidumpningstullarna, varför de utan statlig inblandning hade gått i konkurs. Bedömare befarar att denna utveckling riskerar skada Kinas ekonomiska utveckling och kan leda till en reducerad vilja att fördjupa de ekonomiska reformerna, såväl som att bedriva export under villkor som leder till diskriminerande handel och negativ särbehandling (Kommerskollegium 2004 s. 158, People's Daily 2004b).

Utöver antidumpningsåtgärder är subventioner ett stort problem för Kina, som följer av avsaknad av marknadsekonomisk status. År 2005 ingick EU ett samförståndsavtal med Kina om att begränsa kinesisk textilimport till EU fram till 2007. Andra länder följde EU:s exempel och ingick liknande avtal eller vidtog olika skyddsåtgärder. Liknande åtgärder genomfördes inom skotillverkningen, då kinesiska läderskor var föremål för kvoter upp till 19,4 procent från 2004 och fem år framåt (EUbusiness 2006, Wortmann-Kool 2008 s. 12-13). En icke-marknadsekonomisk status förnekar Kinas framgångar med ekonomiska reformer och dess riktning mot en marknadsekonomi, vilket får effekter för Kinas internationella image (People's Daily 2004b). Bland annat leder det till att industriella stormakter såsom EU, USA och Japan inte kan samtala med Kina om viktiga globala fenomen vid exempelvis G7- och G8-möten (där Ryssland har en plats), fastän Kina förtjänar en sådan plats som följd av sin redan stora och växande globala betydelse i världshandeln. Analytiker är överens om att det är i allas intresse att Kina snarast får ett positivt besked i denna fråga för att upprätthålla motivationen att fördjupa de ekonomiska reformerna. Samtidigt reducerar det risken för vedergällning och konflikt, vilket skulle kunna vara fallet vid social instabilitet i Kina som följd av ekonomiska nedgångar (Barry 2000 s. 2, Wortmann-Kool s. 5).

6 Analys och slutsatser

6.1 WTO och kinesisk handelsliberalisering

Kina har genomdrivit imponerande ekonomiska reformer sedan öppnandet av landets gränser 1978. Konsekvent handelsliberalisering och medföljande förbättringar av Kinas marknadsmiljö har gjort Kina till en av världens snabbast växande ekonomier. Detta anser kineserna har förvandlat landet till en socialistisk marknadsekonomi. Decennier av ekonomiska reformer har lett Kina in på en väg mot omvandling av ekonomin från planekonomi i riktning mot en fullvärdig marknadsekonomi.

Kina blev medlem i WTO i december 2001. Vad har detta medlemskap inneburit för Kina? Framförallt har det intensifierat Kinas handel och investeringar med omvärlden och har möjliggjort för Kina att accelerera sina ekonomiska reformer. WTO-medlemskapet har inneburit att Kina för första gången bundits till en internationell nivå för implementering av juridiska och inhemska liberaliseringsreformer. Det försäkras dels en större transparens, dels en juridisk säkerhet för handel i form av ökade immateriella rättigheter i Kina. Ackumulerade fördelar av reformprocessen sedan 1978 kommer följaktligen att låsas, vilket bör bidra till en plattform från vilken Kina kan fortsätta sin ekonomiska reformprocess. Vidare innebär medlemskapet i WTO att bilaterala relationer kan ersättas med multilaterala handelsrelationer med resten av världen, genom att WTO förser Kina med en säker, transparent och icke-diskriminerande tillgång till marknader från WTO:s medlemsländer. Samtidigt måste även Kina införa en säker och icke-diskriminerande tillgång till kinesiska marknader. En mer öppen och integrerad handelsregim i Kina har bemött detta genom att progressivt sänka sina importtullar och andra icke-tariffära handelshinder, vilket har öppnat för utländskt deltagande på de kinesiska marknaderna. WTO-medlemskapet innebär en placering av Kinas reformer inom den bredare kontexten av handelsliberalisering, vilket leder till att kinesiska producenter och exportörer kan öka sina avkastningar från handelsreformer i Kina genom ett ömsesidigt marknadstillträde utomlands.

Eftersom att WTO-anslutningen har inneburit att Kina bundits till internationellt accepterade normer för handel kan det utgöra ett bra sätt för Kina att integreras i världsekonomin. En integrering som dessutom har en potentiellt stabiliserande inhemsk effekt i Kina. Samtidigt kan det innebära en ökad harmoni för världshandelns aktörer om Kina följer internationella spelregler. En fördjupad integration i världsekonomin kommer innebära komparativa fördelar för Kina,

varför Kina har mycket att vinna av globaliseringen. Kanske har Kina mer att vinna av globaliseringen än något annat land, då dess billiga arbetskraft gjort Kina till "världens verkstad". WTO-medlemskapet har potential att accelerera kinesisk handelsliberalisering och därmed bidra till en fortsatt ekonomisk utveckling för Kina. En utveckling som Kinas största handelspartner, EU, torde få del av.

6.2 Europeisk-kinesiska handelsrelationer och MES-ramverket

Den drivande faktorn för relationerna mellan EU och Kina har hittills varit växande handel och investeringar. Då Kina utgör en av de snabbast växande marknaderna för EU:s varor och investeringar krävs fortsatt goda relationer för att denna utveckling ska fortsätta i en positiv riktning. EU-kommissionen betraktar Kina som en av EU:s viktigaste handelspartners och anser att handeln med Kina för de ekonomiska intressena närmare. De handelspolitiska relationerna har vuxit under senare tid och Kina och EU har uttryckt en gemensam önskan att ingå ett strategiskt partnerskap. Emellertid finns det bittra erfarenheter som i framtiden skulle kunna sätta käppar i hjulet för detta partnerskap. Den känsliga frågan om EU:s protektionistiska krafter, som bidragit till nekandet av kinesisk marknadsekonomisk status, har framkallat protester från Kina, som känner sig provocerat och diskriminerat av EU. Framförallt eftersom att Kina har genomdrivit ekonomiska reformer i riktning mot marknadsekonomi, som kineserna anser att EU bortser ifrån, men också för att marknadsekonomisk status tillerkänts det mindre ekonomiskt väsentliga Ryssland, som inte är medlem i WTO. EU, å andra sidan, kritiserar Kinas bristande tillmötesgående med WTO:s handelsregler, då bristande regler för tillträde till de kinesiska marknaderna har resulterat i ett omfattande europeiskt handelsunderskott mot Kina. Den ojämna handelsbalansen, anser EU, är en följd av tekniska och osynliga handelshinder i Kina, vilka strider mot Kinas WTO-åtaganden från 2001.

Frågan om kinesisk marknadsekonomisk status är inte enkel för någondera sida. Innan Kina kan erkännas marknadsekonomisk status kräver EU ytterligare ekonomiska reformer som öppnar de kinesiska marknaderna för EU:s varor och investeringar och som betonar skyddet av immateriella rättigheter, vilket anses vara avgörande för såväl EU som Kina. Dessa liberaliseringar anser sig Kina ha uppfyllt och betraktar EU:s agerande som protektionistiskt och diskriminerande. Kina har visserligen lyckats vad gäller att stimulera inhemsk efterfrågan och att sätta upp priser enligt principer för utbud och efterfrågan, vilket har resulterat i lägre statssubventioner till statligt ägda företag. Utvecklingen av privata företag har i Kina också gett upphov till ökad konkurrens och ökad produktivitet. Trots dessa liberaliseringar återstår emellertid utmaningar för den kinesiska ekonomin. EU:s handelsunderskott kan ses i ljuset av detta. Tekniska och osynliga handelshinder kvarstår i den kinesiska ekonomin, som följer av komplicerade

inträdesregler för utländska företag till de kinesiska marknaderna. Vidare har ett svagt genomförande inom området för immateriella rättigheter bidragit till att den juridiska säkerheten för utländska företag i Kina fortfarande är vacklande. En viktig sektor i den kinesiska ekonomin som kräver reformering är den finansiella, då inhemska banker subventionerar dåligt presterande företags förluster. Dessa protektionistiska tendenser utgör tecken på kvarstående planekonomi i Kina och ett erkännande från EU av kinesisk marknadsekonomisk status förefaller därför inte sannolikt inom kort. Vad får detta för effekter? Kina är handelsberoende för fortsatt ekonomisk tillväxt, varför avsaknad av marknadsekonomisk status från EU kan få negativa effekter på den kinesiska ekonomin. Eftersom att det i WTO görs åtskillnad mellan länder med och utan marknadsekonomisk status har Kina blivit världens största offer för antidumpningsåtgärder. Detta har fått omfattande negativa konsekvenser för Kinas export, som drabbats av stora förluster.

Kineserna har visserligen vid WTO-inträdet godkänt att andra WTO-medlemmar kan eftersträva statusen som icke-marknadsekonomi vid beräkning av rättvist värde och antidumpningsmarginaler mot Kina, men de har inte accepterat att detta undantag ska utnyttjas för att skapa felaktiga antidumpningsmarginaler. Ofta är fallet att exporterande företag, trots anknytning till den kinesiska inhemska ekonomin, handlar enligt marknadsekonomiska principer. Detta eftersom att många företag i Kina är privatägda. Jämförelser av Kinas arbetskostnader med motsvarande kostnader i länder som exempelvis Indien gör att antidumpningsåtgärder mot kinesisk export blir svåra att undvika. Mot denna bakgrund är det oklart huruvida de särskilt utvalda ländernas priser frångar Kinas konkurrenskraft och därmed kan metodens lämplighet som rättmätigt mått ifrågasättas. Ännu en faktor som Kina bör ifrågasätta är i vilken grad förvriddningar i ekonomin faktiskt påverkar exportpriserna i sig. I dagsläget går det inte, med rådande metoder, att rättvist komma fram till om dumpning förekommer eller ej. Då de flesta är överens om att Kina förtjänar en plats i WTO har man redan bestämt sig att Kina för WTO-syften är en marknadsekonomi och att det förtjänar en icke-diskriminerande behandling under antidumpningsreglerna.

Vid beaktning av EU:s handelspolicy så finns det inom EU tendenser till protektionism, mest tydliga är dessa tendenser i sydeuropeiska medlemsländer. Dessa länder konkurrerar med Kina i samma industriella kedja, till exempel textil och konfektion, varför hotet från Kina är mer påtagligt i dessa länder än i övriga medlemsländer. Protektionistiska särintressen har, i enlighet med teorin om intresseaggregering, inflytande på EU:s övergripande handelspolitik, vilket i EU reflekteras av motsägelser mellan Nord- och Sydeuropa i frågan om kinesisk marknadsekonomisk status. Härigenom skulle man kunna argumentera att EU vägrar erkänna Kina marknadsekonomisk status för att det skulle bli svårt för EU att reducera kinesisk export på samma sätt, då andra regler för beräkning av antidumpningsmarginaler skulle gälla om Kina hade status som fullvärdig marknadsekonomi. EU skulle då istället konkurrera med Kina enligt den fria marknadens principer, varför hotet mot europeisk tillverkningsindustri blir tydligare. Det är måhända av denna anledning som Ryssland har tillerkänts marknadsekonomisk status framför Kina. Nämligen att Ryssland inte ses som ett lika stort hot mot europeisk tillverkningsindustri, även fast Rysslands ekonomiska

och politiska betydelse inte ska underskattas. Det förefaller som att EU:s vägran att tillerkänna Kina marknadsekonomisk status har öppnat för omfattande antidumpningsåtgärder mot kinesisk export och genom att bevara status quo reduceras Kinas möjligheter att uppfylla sin potential som seriös handelsnation. Då kommunistpartiet är beroende av ekonomisk tillväxt för sin legitimitet och för att undvika sociala uppror kan avsaknad av marknadsekonomisk status som tillåter omfattande antidumpningsåtgärder mot Kina hota regeringens ställning. Huruvida detta är positivt eller negativt ur ett politiskt perspektiv ska jag inte gå in på, men ur ett ekonomiskt perspektiv skulle uppbrott i den ekonomiska reformprocessen vara till skada för den kinesiska ekonomin.

Oviljan från EU att tillerkänna Kina marknadsekonomisk status i framtiden skulle kunna leda till osäkerhet i relationerna mellan EU och Kina. Vad skulle då ett erkännande innebära för bilaterala handelsrelationer? Ett erkännande av Kina som en marknadsekonomi skulle kunna driva på relationerna ytterligare, samtidigt som det skulle utgöra ett viktigt införlivande av det övergripande strategiska partnerskapet. Av en sådan utveckling torde såväl EU som Kina gynnas. En rättvis och jämlik behandling av Kina i världshandeln skulle också kunna leda till större motivation för kinesiska entreprenörer att delta i internationellt samarbete, vilket hade gynnat Kinas handelspartners i allmänhet, och EU i synnerhet. Fastän det mot denna bakgrund hade varit bra för relationerna mellan EU och Kina att erkänna Kina marknadsekonomisk status, finns det tecken som tyder på att EU inte har planer för det under den närmaste framtiden. Friktionen verkar vara tilltagande snarare än avtagande. Det verkar som att först när handelsunderskotten för EU har minskat till en jämnare nivå som hotet från Kina kan tonas ner och EU:s protektionistiska krafter reduceras till en betraktelse av Kina som en möjlighet snarare än ett hot. Detta kommer kräva ytterligare liberaliseringsreformer från Kinas sida, som idag har en lång väg kvar till Europas kapitalistiska ekonomier. Det verkar därför som att endast när bakgrunden av de ekonomiska relationernas erfarenheter har visat tydliga förbättringar som frågan om Kinas marknadsekonomiska status kan lösas.

Frågan om Kinas marknadsekonomiska status, som en av flera avgörande frågor för det strategiska partnerskapet, har lett till att detta uttalade partnerskap inte ännu har kunnat få full effekt, även om samarbete redan inletts på många områden. Viktigt för EU är att engagera snarare än att isolera Kina. Detta är en bra strategi för att på ett smidigt sätt integrera Kina i världsekonomin och hjälpa det att lyckas med sin moderniseringsprocess i form av vidare handelsliberalisering. Det skulle hjälpa Kina att utvecklas till en global ekonomisk aktör, på jämlik nivå med andra WTO-medlemmar.

7 Referenser

- Ahnlid, Anders, 2002. *EU:s roll i den Globala Handelspolitiken*, s. 93-113 i Reiter, Joakim – Jönsson, Christer (red.), 2002. *Handelspolitik i förändring: Organisation och Förhandling i Sverige, EU och WTO*. Stockholm: SNS Förlag.
- Barry, Tom, 2000. *G8/G7 and Global Governance*. <http://www.foreignpolicy-infocus.org>. 22 juni 2009. (Tryckt i tidskriften *Foreign Policy in Focus*, Vol. 5, nr. 23, 07/2000.)
- Baylis, John – Smith, Steve – Owens, Patricia, 2008. *Introduction*, s. 0-13 i Baylis, John – Smith, Steve – Owens, Patricia (red.), 2008. *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. Fjärde upplagan. New York: Oxford University Press.
- Bengtsson, Rikard, 2006. *Internationell Politisk Ekonomi*, s. 277-294 i Gustavsson, Jakob – Tallberg, Jonas (red.), 2006. *Internationella Relationer*. Första upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Cabestan, Jean-Pierre, 2007. *The Role of France in Sino-European Relations: Central or Marginal?*, s. 129-150 i Kerr, David – Fei, Liu (red.), 2007. *The International Politics of EU-China Relations*. New York, United States of America: Oxford University Press Inc.
- China Consulate in Auckland, 2004. *EU Should Accept China's Market Economy Status*. <http://www.chinaconsulate.org.nz/eng/xnyfgk/t141339.htm>. 22 juni 2009.
- China Daily, 2004. *Market Economy Status on Agenda*. http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2004-04/21/content_325164.htm. 22 juni 2009.
- Eubusiness, 2006. *Mandelson Talks IPR, as China Clamours for Market Economy Status*. <http://www.eubusiness.com/Trade/060607064719.qfia8wdr>. 22 juni 2009.
- Europaparlamentet, Utskottet för Internationell Handel, 2006. *Marknadsekonomisk status och Folkrepubliken Kina*. http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/cm/598/598044/598044sv.pdf. 22 juni 2009. (Presenterad 16/01/2006 av Utskottets Sekretariat, Generaldirektoratet för EU-extern politik.)
- Europeiska Gemenskapernas Kommission, 2004. *China – Market Economy Status in Trade Defence Investigations*. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2004/june/tradoc_117795.pdf. 22 juni 2009. (Presenterad i Bryssel 28/01/2004.)
- Europeiska Gemenskapernas Kommission, 2005. *Förslag till Rådets Förordning om avslutande av den partiella interimsoversynen av antidumpningsåtgärderna beträffande import av cyklar med ursprung i Folkrepubliken Kina*.

- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005R1892:SV:HTML>. 22 juni 2009. (Presenterad i Europeiska Unionens officiella tidning nr L 302, 19/11/2005 s. 0022-023.)
- Europeiska Gemenskapernas Kommission, 2007. *Kommissionens tjugofemte årsrapport till Europaparlamentet om gemenskapens antidumpnings-, antisubventions- och skyddsåtgärder*.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0479:SV:NO> T. 22 juni 2009. (Presenterad av Europeiska Gemenskapernas Kommission i Bryssel 21/08/2007.)
- Europeiska Gemenskapernas Kommission, 2008. *Rapport från kommissionen till Europaparlamentet, 26:e årsrapporten om gemenskapens antidumpnings-, antisubventions- och skyddsåtgärder*.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008DC0877:SV:NO> T. 22 juni 2009. (Presenterad av Europeiska Gemenskapernas Kommission till Europaparlamentet 19/12/2008.)
- Europeiska Gemenskapernas Kommission, 2009. *Förslag till Rådets Förordning om avslutande av den partiella interimsoversynen av de antidumpningsåtgärder som tillämpas på gaffelvagnar och väsentliga delar till dessa med ursprung i Folkrepubliken Kina*.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0054:FIN:SV:HTML> L. 22 juni 2009. (Framlagd av Europeiska Gemenskapernas Kommission i Bryssel 12/2/2009.)
- Kerr, David – Fei, Liu, 2007. *Introduction*, s. 1-10 i Kerr, David – Fei, Liu (red.), 2007. *The International Politics of EU-China Relations*. New York, United States of America: Oxford University Press Inc.
- Kiesow, Ingolf, 2006. *Kina I ett tjuoårsperspektiv*. Totalförsvarets Forskningsinstitut (FOI).
<http://www.foi.se/upload/pdf/foir1927.pdf>. 22 juni 2009. Hämtad 22 juni 2009. (Försvarsanalys 02/2006).
- Kleen, Peter, 2002. *Från GATT till WTO*, s. 114-139 i Reiter, Joakim – Jönsson, Christer (red.), 2002. *Handelspolitik i förändring: Organisation och Förhandling i Sverige, EU och WTO*. Stockholm: SNS Förlag.
- Ljunggren, Börje, 2008. *Kina – Vår tids drama*. Första upplagan. Stockholm: Hjalmarson och Högberg.
- Kommerskollegium, 2004. *WTO-avtalens konsekvenser för u-länder*. Stockholm: Kommerskollegium.
- Maskus, Keith E., 2004. *Intellectual Property Rights in the WTO Accession Package: Assessing China's Reforms*, s. 49-67 i Bhattasali, Deepak – Li, Shantong, Martin, Will (red.), 2004. *China and the WTO: Accession, Policy Reform, and Poverty Reduction Strategies*. Washington, DC: The International Bank For Reconstruction and Development (The World Bank) och Oxford University Press.
- McGrew, Anthony, 2008. *Globalization and Global Politics*, s. 14-33 i Baylis, John – Smith, Steve – Owens, Patricia (red.), 2008. *The Globalization of*

- World Politics: An Introduction to International Relations*. Fjärde upplagan. New York: Oxford University Press.
- McMillan, John – Naughton, Barry, 1996. *Reforming China's State-Owned Firms*, s. 167-174 i McMillan, John – Naughton, Barry (red.), 1996. *Reforming Asian Socialism: The Growth of Market Institutions*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Messerlin, Patrick A., 2004. *China in the WTO: Antidumping and Safeguards*, s. 29-47 i Bhattasali, Deepak – Li, Shantong – Martin, Will (red.), 2004. *China and the WTO: Accession, Policy Reform, and Poverty Reduction Strategies*. Washington, DC: The International Bank For Reconstruction and Development (The World Bank) och Oxford University Press.
- Ministry of Commerce of the People's Republic of China, 2006. *The 21st Session of China-EU Mixed Committee Holds in Beijing*.
<http://boxilai2.mofcom.gov.cn/aarticle/activity/200611/20061103676516.html>. 22 juni 2009.
- Mission of the People's Republic of China to the European Union, 2005. *The 20th Meeting of China-EU Mixed Committee on Trade and Economic Cooperation Held in Brussels*.
<http://www.fmprc.gov.cn/ce/cebe/eng/sbgx/sbjw/t220311.htm>. 22 juni 2009.
- Naughton, Barry, 2007. *The Chinese Economy: Transitions and Growth*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Odgaard, Liselotte – Biscop, Sven, 2007. *The EU and China: Partners in Effective Multilateralism?*, s. 54-77 i Kerr, David – Fei, Liu (red.), 2007. *The International Politics of EU-China Relations*. New York, United States of America: Oxford University Press Inc.
- People's Daily, 2004a. *Premier Urges EU to Recognize China's Market Economy Status*.
http://english.peopledaily.com.cn/200405/07/eng20040507_142557.html. 22 juni 2009.
- People's Daily, 2004b. *China's Market Economy Status: Will Article 15 Cost Us Another 15 Years?*.
http://english.people.com.cn/200406/28/eng20040628_147731.html. 22 juni 2009.
- People's Daily, 2005. *37 Countries Regard China's Market Economy Status*.
http://english.peopledaily.com.cn/200501/05/eng20050105_169745.html. 22 juni 2009.
- Reiter, Joakim – Jönsson, Christer, 2002. *Handelspolitik i Teori och Praktik*, s. 19-47 i Reiter, Joakim – Jönsson, Christer (red.), 2002. *Handelspolitik i förändring: Organisation och Förhandling i Sverige, EU och WTO*. Stockholm: SNS Förlag.
- Rémond, Mathieu, 2007. *The EU's refusal to grant China "Market Economy Status" (MES)*. Publicerad online 19/06/2007: Springer-Verlag.
- Scott, David, 2007. *The EU-China "Strategic Dialogue": Pathways in the International System*, s. 13-37 i Kerr, David – Fei, Liu (red.), 2007. *The International Politics of EU-China Relations*. New York, United States of America: Oxford University Press Inc.

- Stoler, Andrew L, 2004. *Market Economy Status for China: Implications for Antidumping Protection in Australia*.
http://www.iit.adelaide.edu.au/conf/Aus_China%20FTA%20Conf%20MES%200804FIN1.pdf. 22 juni 2009. (Presenterad vid konferens om Kinesiskt-Australienskt FTA och MES 08/2004.)
- Tallberg, Jonas, 2006. *Internationellt Samarbete*, s. 195-215 i Gustavsson, Jakob – Tallberg, Jonas (red.), 2006. *Internationella Relationer*. Första upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Teorell, Jan – Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara*. Första upplagan. Malmö: Liber.
- Zhongping, Feng, 2007. *Promoting the Deeper Development of China-EU Relations*, s. 267-279 i Kerr, David – Fei, Liu (red.), 2007. *The International Politics of EU-China Relations*. New York, United States of America: Oxford University Press Inc.
- Woods, Ngaire, 2008. *International Political Economy in an Age of Globalization*, s. 242-259 i Baylis, John – Smith, Steve – Owens, Patricia (red.), 2008. *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. Fjärde upplagan. New York: Oxford University Press.
- Wortmann-Kool, Corien, 2008. *Förslag till betänkande om handel och ekonomiska förbindelser med Kina*.
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2009-0021+0+DOC+XML+V0//SV>. 22 juni 2009. (Föredrag av Corien Wortmann-Kool för Europaparlamentet, utskottet för internationell handel, 27/01/2009.)
- Yang, Nini, 2006. "China's WTO Membership: Commitments and Challenges", s. 96-107 i Fung, Hung Gay – Pei, Changhong – Zhang, Kevin H. (red.) *China and the Challenge of Economic Globalization: The Impact of WTO Membership*. Armonk, New York, London, England: M.E.Sharpe.